

FOLKEKIRKENS
MELLEMKIRKELIGE RÅD

Medlemskab af folkekirken ved ind- og udrejse

Rapport udarbejdet af Thomas Feddersen
fhv. leder af personregistrering i Kirkeministeriet

på foranledning af
Folkekirken Migrantsamarbejde
en arbejdsgræn i Folkekirken mellemkirkelige Råd

November 2018

Indhold

Medlemskab af folkekirken ved ind- og udrejse	1
Jura og samspillet med teologien	3
Lovgivning om medlemskab	3
Lovgivning om registrering af medlemskab	4
Hvad er evangelisk-luthersk?	4
Medlemskab ved indrejse	5
Blanketter og formuleringer, som anvendes ved indrejse	5
"Medlem af folkekirken / Danish National Church"	5
"Evangelisk/Lutherisk - Evangelic/Lutheran"	6
"Medlem af Folkekirken – Member of an Evangelical Lutheran community"	6
Blanket med ønsker og skatter	6
Enkeltstående blanketter	7
Blanketterne, sammenfattet	7
Kommunerne som myndighed for medlemskabet.....	7
Varierende praksis - og kvalitet?	8
Bedre information?	8
Medlemskab ved udrejse og andre situationer.....	8
Folkekirkemedlem ved indrejse – hvad med "hjemkirken"?	9
Genindrejste og medlemmer i udlandet	10
Juraen og virkeligheden.....	10

Medlemskab af folkekirken ved ind- og udrejse.

Folkekirken og Danmark befinder sig en tid, hvor landegrænser betyder mindre og mindre og hvor menneskers mobilitet, også på tværs af disse grænser, er høj. Således må både folkekirken og Danmark forholde sig til, at endskønt Danmark er et ørige, så er vi ikke en ø.

Det er næppe nogen nyhed, hvilket ses tydeligt på, at folkekirken nu i en årrække har haft et mellemkirkeligt råd, som er i dialog med andre kirker i ind- og udland.

Det spørgsmål, som behandles her, er, hvorvidt lovgivningen omkring medlemskab af folkekirken og dens forvaltning i praksis, er tilstrækkelig og klar nok til de internationale udfordringer, som mennesker og folkekirken møder i internationale sammenhænge.

Situationerne og eksemplerne, som er beskrevet i dette skrift, er fiktive, men ikke usandsynlige.

De omtalte lovbestemmelser, August Roesens Kirkeret, 1976 udgaven, samt kommunernes besvarelser af det Mellemkirkelige Råds ansøgning om aktindsigt vedr. praksis ved indrejse indgår i grundlaget for dette skrift. Min viden indgår også lejlighedsvis.

Jura og samspillet med teologien

Lovgivning om medlemskab

Den lov, som er bestemmende for en persons status som medlem eller ikke-medlem af folkekirken, er "Bekendtgørelse af lov om medlemskab af folkekirken, kirkelig betjening og sognebåndsløsning", Lovbekendtgørelse 622 af 19/6 2012. Denne vil blive kaldt "medlemskabsloven" i det efterfølgende.

At det er en lovbekendtgørelse betyder i al korthed, at loven er bekendtgjort med de ændringer, som senere ændringslove har medført. Men at det er en lovbekendtgørelse betyder også, at den bygger på en ældre lov. Den lov, som lovbekendtgørelsen bygger på, er "Lov om medlemskab af folkekirken, kirkelig betjening og sognebåndsløsning", lov 352 af 06/06 1991. De paragraffer, som holder rede på medlemskabet af folkekirken er § 1 og § 2. Ser man alene på disse paragraffer, så stammer de i praksis fra endnu ældre lovgivning, nemlig i "Lov om menighedsråd", lov 280 af 30/6 1922.

I den nugældende lov er bestemmelserne disse:

"§ 1. Personer, der døbes i folkekirken, bliver ved dåben medlem af folkekirken.

Stk. 2. Personer, der er døbt i et andet evangelisk-luthersk trossamfund her i landet, bliver medlem af folkekirken ved at slutte sig til en menighed i folkekirken.

Stk. 3. Personer, der er døbt i et evangelisk-luthersk trossamfund i udlandet, bliver medlem af folkekirken ved at tage ophold her i landet, medmindre de anmelder at ville stå uden for folkekirken.

Stk. 4. Andre personer, der er døbt med den kristne dåb, bliver medlem af folkekirken ved at optages i folkekirken eller for mindreåriges vedkommende ved at opdrages i folkekirkens tro.

§ 2. Et medlem af folkekirken kan bringe sit medlemskab til ophør ved skriftlig anmeldelse.

Stk. 2. Medlemskabet ophører, såfremt et medlem slutter sig til et andet trossamfund eller på anden måde, f.eks. ved at lade sig gendøbe, stiller sig uden for folkekirken."

Under disse love er der en række foreskrifter. Her vil jeg pege på "Bekendtgørelse om stiftelse og ophør af medlemskab af folkekirken", bekendtgørelse 615 af 04/06 2014, medlemskabsbekendtgørelsen.

Disse bestemmelser hører til Kirkeministeriets ressort.

Lovgivning om registrering af medlemskab

Der er imidlertid også et andet lovområde omkring medlemskab af folkekirken, eller rettere om registrering af medlemskab af folkekirken, nemlig CPR-lovgivningen, hvor den nugældende lov er "Bekendtgørelse af lov om Det Centrale Personregister", lovbekendtgørelse 646 af 2/6 2017. Også denne lovgivning har en historik, som går tilbage til CPR-systemets indførelse i 1968.

Denne lovs formuleringer omkring folkekirkemedlemskabet er forholdsvis vage. I § 20 Stk. 1 gøres opmærksom på, at ved anmeldelse af tilflytning fra udlandet skal der oplyses "eventuelt medlemskab af den danske folkekirke eller af et evangelisk-luthersk trossamfund i udlandet".

Når medlemskabet skal oplyses, er det, fordi det skal registreres i CPR. Spørgsmålet omkring medlemskab af evangelisk-luthersk trossamfund i udlandet har efter alt at dømme sin rod i medlemskabslovens § 1 stk. 3, men rammer ikke helt plet, idet medlemskabsloven ikke kigger på medlemskab men på dåb.

Medlemskabsloven tager altså udgangspunkt i dåben i et evangelisk-luthersk trossamfund, mens CPR-loven tager udgangspunkt i medlemskabet i et evangelisk-luthersk trossamfund. Der er, som det fremgår, ikke fuld overensstemmelse, men det forekommer mig, at CPR-lovens bestemmelser er en ganske fornuftig tolkning af medlemskabslovens bestemmelser.

Der er en række bestemmelser under CPR-loven. Her skal nævnes "Vejledning om folkeregistrering", vejledning 9273 af 14/06/2013, som er en forklaring på, hvordan CPR-systemet skal benyttes.

Bestemmelserne under CPR-loven hører til Økonomi- og Indenrigsministeriets ressort.

Hvad er evangelisk-luthersk?

På et område, der omhandler medlemskab af en kirke, må jura og teologi stå i en eller anden form for vekselvirkning. Her ser jeg således udfordringer i forståelsen af, hvad et "evangelisk-luthersk trossamfund" er. Medlemskabsloven er de facto en bestemmelse fra 1922, hvor svaret på spørgsmålet ganske enkelt *kunne* have været, at evangelisk-luthersk er et trossamfund, som har den Augsburgske Konfession som sit bekendelsesgrundlag. Selv om der i dag næppe er nogen, der vil sige, at det direkte er forkert, må man spørge sig, om denne eksklusive tolkning kan fastholdes i en tid, hvor der er truffet aftaler om kirkefællesskab på kryds og tværs, med den evangelisk-reformerte kirke (Leuenbergkonkordien), med de anglikanske og episkopale kirker (Porvooerklæringen) og med metodistkirken (Én tro, én dåb, én nåde), hvor der fx af sidstnævnte fremgår at kirkerne forpligter sig til at "byde medlemmer fra hinandens kirker velkomne på linje med vore egne medlemmer til at deltage i gudstjenester og modtage nadver, samt eventuelle andre pastorale tjenester". De er, så at sige, "én af vore egne", som man synger uden for kirken.

En anden udfordring for forståelsen af "evangelisk-luthersk" er, at der kan spores en tendens rundt omkring, at kirker slår sig sammen, også hen over skel, som to generationer tilbage var utænkelige at krydse. I Nederlandene har de to store reformerte kirkesamfund og den evangelisk-lutherske kirke slået sig sammen. Hvordan skal man vurdere dåb, som er sket i den nu sammensluttede kirke?

I denne sammenhæng er det også interessant, hvad et "andet trossamfund", som er omtalt i medlemskabslovens § 2 stk. 2, nøjagtigt er. Tager man loven på ordet, er ethvert trossamfund, som ikke er folkekirke, et andet trossamfund end folkekirken. Det vil betyde, at man juridisk set mister sit folkekirkemedlemskab, hvis man fastholder at ville være medlem af en lokal luthersk kirke, når man er

udrejst af Danmark. Eller i mangel af lutherske kirker i området bliver metodist, anglikaner eller reformert, endskønt vi officielt har kirkefællesskab.

I praksis afstedkommer samspillet (eller manglen på samme) mellem jura og teologi i praksis problemstillinger i forbindelse med

- Indrejse, dvs. at en person, som bor i udlandet, tager bopæl i Danmark.
- Udrejse, dvs. at en person med bopæl i Danmark, tager bopæl i udlandet.
- Folkekirkemedlemmer, som ved indrejse er blevet medlemmer af folkekirken i Danmark
- Genindrejse, dvs. at en person, som tidligere har boet i Danmark, men senest har boet i udlandet, nu tager bopæl i Danmark igen, og folkekirkemedlemmer, som forbliver udrejste, dvs. er udrejste og fortsat bor i udlandet.

Medlemskab ved indrejse

Indrejse er i al sin enkelthed det forhold, at en person, som ikke har bopæl i Danmark, tager bopæl i Danmark. Det er i udgangspunktet kommunens folkeregister (borgerservice), som foretager registreringen af en indrejt person i CPR-systemet. Til dette formål anvender kommunerne forskellige blanketter med forskellige formuleringer, som skal sætte dem i stand til at foretage den rigtige registrering i CPR. Herunder skal kommunernes medarbejdere tage stilling til folkekirkemedlemskabet ud fra, hvad borgeren oplyser om "eventuelt medlemskab af den danske folkekirke eller af et evangelisk-luthersk trossamfund i udlandet"¹. Kommunerne er blevet spurgt om, hvilke blanketter der anvendes, samt om deres praksis.

Blanketter og formuleringer, som anvendes ved indrejse

Ud fra kommunernes svar kan jeg sige, at der er 6 forskellige spørgsmål, som man kan møde, når man indrejser i Danmark, idet kommunerne bruger forskellige blanketter til det samme.

Blanketterne indeholder også spørgsmål om navn, fødselsdag og meget andet, som jeg formoder, umiddelbart giver mening. Men giver det spørgsmål vedr. folkekirkemedlemskab, som den indrejsende skal besvare på de forskellige blanketter, mening? Det kan være interessant se på formuleringerne ud fra disse tre situationer:

Situation 1: Uden særlig viden om Danmark har Aleida fra Holland fået en kæreste og dernæst et arbejde i Danmark. Derfor indrejser hun.

Situation 2: Ajay kommer fra Bangalore. Han er softwareingeniør og skal arbejde med i et større projekt i Ballerup i 15 måneder.

Situation 3: Bent har været udstationeret i Aberdeen i Skotland i en årrække. Nu vender han tilbage.

"Medlem af folkekirken / Danish National Church"

Det spørgsmål, som en indrejsende mødes med i de fleste kommuner, er et afkrydsningsfelt med teksten: "Medlem af folkekirken / Danish National Church". Herunder er der så valgmulighederne "Ja" og "Nej".

Bent (Situation 3) vil nok vide, hvad folkekirken er for en størrelse. Har man ikke dansk baggrund, har man næppe forudsætninger for at svare på spørgsmålet om "Danish National Church". Og så bliver svarmulighederne mangfoldige, lige fra "I am not a Danish National. So I do not belong to that church" til "If it is the national church, I would like to join it as a Christian."

¹ CPR-loven, § 20 Stk. 1

Spørgsmålet yder slet og ret ingen vejledning til dem, der ikke i forvejen ved, hvad folkekirken er (Situation 1 og 2). Ligeledes må man sige, at den, der besvarer spørgsmålet, i og for sig ikke kan vide, hvilket udsagnsord der skal lægge sig til spørgsmålet (*er du medlem, vil du være medlem, eller vil du undgå at blive medlem?*), som derfor ikke er særlig klart.

Spørgsmålet nævner ikke medlemskab af et evangelisk-luthersk trossamfund, som er et af de forhold, som borgeren iht. CPR-loven skal spørges om.

Jeg må konstatere, at denne formulering, som de fleste kommuner bruger, med hensyn til forhold omkring folkekirkemedlemskab, har en ganske lav brugsværdi.

"Evangelisk/Luthersk - Evangelic/Lutheran"

I 7 kommuner møder den indrejsende på blanketten et afkrydsningsfelt med teksten "Evangelisk/Luthersk - Evangelic/Lutheran" og mulighederne "Ja" og "Nej" (det skal dog nævnes, at ikke alle 7 kommuner staver forkert).

Skråstregen, som adskiller "evangelisk" fra "luthersk", gør det sværere at læse spørgsmålet rigtigt. "Evangelisk-luthersk" hører sammenbundet med en bindestreg, for at det for alvor giver mening. Med denne formulering spørges den indrejsende direkte efter evangelisk-luthersk. Det er ikke givet, at Bent (situation 3) ved, hvad evangelisk-luthersk er. Folkekirken ville han derimod kende. Aleida (situation 1) har en chance for at vide, hvad hun svarer på. Efter al sandsynlighed vil Ajay (situation 2) heller ikke her for alvor vide, hvad han svarer på.

Spørgsmålet giver dog fortsat ikke for alvor mening, idet det heller ikke her fremgår, hvad udsagnsordet egentlig er, og om den indrejsende skal oplyse et *eksisterende* medlemskab, et *ønsket* medlemskab eller måske endda en *indgroet aversion*.

Svarene, som kommunerne modtager på denne måde, formoder jeg er for varierende, idet spørgsmålet kan læses på forskellige måder.

"Medlem af Folkekirken – Member of an Evangelical Lutheran community"

4 Kommuner benytter en blanket med et afkrydsningsfelt med teksten "Medlem af Folkekirken – Member of an Evangelical Lutheran community" (med små variationer) og mulighederne "Ja" og "Nej".

Det er et lille, praktisk kunstgreb at oversætte Folkekirken med "Evangelical Lutheran community", for så vil både Aleida og Bent (hhv. situation 1 og 3) i vidt omfang vide, hvad der tales om, mens Ajay (situation 2) heller ikke her vil være sikker.

Men også på denne blanket mangler det at blive gjort klart, hvorvidt der er tale om et ønsket eller et nuværende medlemskab.

Blanket med ønsker og skatter

I 3 kommuner benyttes en elektronisk blanket. Her er spørgsmålet formuleret således: "Er du eller ønsker du at blive medlem af den danske folkekirke og betale kirkeskat til den danske folkekirke?" Herefter følger svarmulighederne "Nej" og "Ja"

Det første, som jeg studser over, er rækkefølgen af svarmulighederne. Hvad mon er hensigten med at skrive "nej" først? Jeg ved ikke, om blanketten også findes i en oversat udgave.

Spørgsmålet er i denne form nok et forsøg på, at sammenfatte de to faktorer ifm. medlemskab, som findes i CPR-loven i ét spørgsmål. Jeg vil dog anse det som en mangel, at spørgsmålet om et medlemskab af et evangelisk-luthersk trossamfund ikke er nævnt.

Et ønske om at betale kirkeskat indgår ikke i det sagskompleks, som skal behandles i forbindelse med folkekirkemedlemskab ved indrejse. Kommunen skal orientere om pligten til at betale kirkeskat, når forholdene er af en sådan karakter, at folkekirkemedlemskabet skal registreres – medmindre pågældende erklærer, at ville stå uden for folkekirken.

Desuden giver formuleringen ”ønsker du” læseren det indtryk, at man bare ved indrejse kan blive medlem af folkekirken, hvilket jo ikke nødvendigvis er tilfældet.

Da jeg ikke kender nogen oversættelse af denne blanket, er det tvivlsomt, om Aleida og Ajay fra situation 2 og 3 vil være hjulpet.

Enkeltstående blanketter

En enkelt kommune møder den indrejsende med denne tekst: ”Medlem af folkekirken/Member of the christian church”. Den engelske formulering er noget vidtløftig. Til gengæld vil Ajay (situation 3) have en idé om, hvad spørgsmålet handler om.

En anden kommune stiller spørgsmålet ”Religion”, efterfulgt af et skrivefelt. Så må det herefter være helt og holdent op til sagsbehandleren at vurdere, om det skrevne er inden for rammerne af evangelisk-luthersk.

Blanketterne, sammenfattet

Helt generelt mangler de blanketter, som kommunerne anvender ved indrejse, at tage højde for, at CPR-loven foreskriver, at den indrejsende skal oplyse 2 forhold², nemlig

1. et nuværende medlemskab i en evangelisk-luthersk kirke. Og
2. om pågældende alligevel ønsker at stå uden for folkekirken.

Ingen af blanketterne stiller imidlertid disse spørgsmål helt tydeligt. Det gør forståelsen og den efterfølgende sagsbehandling vanskelig, idet jeg vil formode, at blanketterne i mange tilfælde uforvarende er udfyldt forkert, fordi spørgsmålet ikke er blevet forstået. Hertil skal det siges, at det i sagens natur må være vanskeligt at stille et spørgsmål om kirkeforhold til personer, som ikke kommer fra en kulturel, kristen sammenhæng, på en måde, som er forståelig, hvis ikke spørgsmålet eller vejledningen må fylde mere end de gør på de nuværende blanketter.

På nogle af blanketterne er der kun mulighed for at svare på medlemskab for hele husstandens vegne. Spørgsmålet, om det ikke afspejler en forældet familieopfattelse, kan man tillade sig at stille. Og mon ikke det har affødt forkerte registreringer, hvor indrejsende familiemedlemmer har haft hver deres religion?

Der er i hvert tilfælde mulighed for større klarhed for alle blanketter.

Kommunerne som myndighed for medlemskabet

De mange kommuner, som ikke har besvaret spørgsmålet om vejledning til deres sagsbehandlere om registrering af medlemskab, kan jeg i sagens natur ikke forholde mig til. Jeg vil dog fortsat påpege, at sagsbehandlerens arbejde vil være nemmere, hvis blanketten vejledte bedre.

² CPR-loven, § 20 Stk. 1, nr. 9

Af kommunens besvarelser fremgik det, at 5 kommuner har den opfattelse, at de ikke skal registrere medlemskab af folkekirken ved indrejse. Jeg mener imidlertid, det er godtgjort, at det er kommunens pligt at registrere medlemskab ved indrejse.

Indicium 1: Iht. CPR-loven skal kommunen kræve information om medlemskab³. En myndighed må, i overensstemmelse med god databehandlerskik, ikke kræve at få oplyst persondata, den ikke skal bruge. Jeg er ganske vis på, at denne udtalelse vil finde støtte i Datatilsynet.

Indicium 2: Kommunalbestyrelsen skal gøre tilflyttere, som angiver, at de er medlemmer, opmærksomme på konsekvenserne, "at de fremover vil stå registreret som medlemmer af folkekirken"⁴. Det giver jo ikke mening, hvis de ikke bliver registreret som medlemmer.

Indicium 3: Registrering af medlemskab ved tilflytning er beskrevet og vejledt om i "vejledning om folkeregistrering". Folkeregistrering er alene en kommuneopgave og tilfalder ikke folkekirken, som kun kan inddrages ved tvivlstilfælde eller fejl.

På den baggrund er det min opfattelse, at praksis, som den er beskrevet fra de 5 kommuner ikke er lovlig.

Varierende praksis - og kvalitet?

Man kan i de skriftlige svar, som kommer fra kommunerne, spore en tendens til, at tilflytteren ikke altid vejledes om konsekvens af det på blanketten oplyste medlemskab i en række kommuner ("Vi har ingen skriftlig vejledning til sagsbehandlere. Hvis der på indrejseblanketten er sat X i "Ja" registrerer vi borgeren som medlem i folkekirken"), mens man hos andre kommuner kan spore stor omhyggelighed.

Der er en vis forvirring at spore hos nogle kommuner. Én kommune mener således ikke at have hjemmel til at se dokumentation, skønt denne fremgår af CPR-lovens § 21 stk. 1. En anden kommune tolker "evangelisk-luthersk" som "kristen".

Bedre information?

Kun en enkelt kommune, synes det, udleverer en informationsfolder om emnet. Her var der måske et arbejdsområde, som KL, Kirkeministeriet og Folkekirkens Mellemkirkelige Råd i fællesskab kunne tage op. Ligesom man kunne overveje, eventuelt også i samråd med CPR-Kontoret, at lave en egentlig medlemskabsguide for sagsbehandlere. Et tiltag, som kan synes rimelig nemt, ville være, hvis der som et bilag til næste vejledning i folkeregistrering kom et ekstra bilag med "Evangelisk-lutherske kirker som oplyst af Folkekirkens Mellemkirkelige Råd", som eventuelt kunne gøre arbejdet for sagsbehandleren nemmere ved tvivlstilfælde. Listen kunne givetvis også linkes til fra de digitale løsninger, hvor borgeren skal klare sig selv.

Medlemskab ved udrejse og andre situationer.

"Udrejse" kaldes det, når en person, som har bopæl i Danmark, tager bopæl i et andet land. Et medlem af folkekirken, som udrejser af Danmark, forbliver efter den retstilstand, som er i Danmark, medlem af folkekirken. Medlemmets medlemskab ophører, når personen anmelder sin udtræden til sognepræsten i det sidste bopælsogn i Danmark⁵.

³ CPR-loven, § 20 Stk. 1, nr. 9

⁴ CPR-loven, § 21 Stk. 3

⁵ Medlemskabsbekendtgørelsen, §6 Stk. 2.

Da andet ikke fremgår af bestemmelserne, gælder bestemmelsen om, at medlemskabet ophører, såfremt medlemmet "slutter sig til et andet trossamfund eller på anden måde, f.eks. ved at lade sig gendøbe, stiller sig uden for folkekirken"⁶, ligeledes.

Ved første blik lyder det jo ligetil. Det er det imidlertid ikke.

Der er også en række uklarheder med rod i historien. Således påberåber den hannoverske landskirke, som nu er en del af "Nordkirche", sig en aftale mellem Danmark og fyrstendømmet Hannover fra 1700-tallet, efter hvilken medlemmer af folkekirken, som flytter ind i det tidligere fyrstendømmes område, automatisk skulle blive medlem af den hannoverske landskirke. Betyder dette, at man i det øjeblik forlader folkekirken? Denne påberåbelse af gamle aftaler er ganske vist mest et kuriosum, endskønt der muligvis findes andre historiske aftaler med lignende indhold. Men det stiller det grundlæggende spørgsmål: Kan det passe, at man ikke kan tilslutte sig en evangelisk-luthersk kirke dér, hvor man bor, uden at miste sine rettigheder som medlem af folkekirken? Kan folkekirken være dette valg bekendt overfor de af dens medlemmer, som både vægter folkekirken og kirkeligt engagement dér, hvor man bor sit dagligliv?

Hvad er problemet? Eksempel:

Ib er medlem af folkekirken. Da flytter til Hamborg bevarer han sit folkekirkemedlemskab. Det falder Ib meget naturligt at opsøge den lokale evangelisk-lutherske kirke. Efter nogle uger melder han sig ind. Ifølge medlemskabsloven har han nu forladt folkekirken.

Eller?

For mig at se må der ske en nødvendig klarificering af regelsættet, således at der fremgår en eller anden ramme, indenfor hvilken et folkekirkemedlem kan tilslutte sig en kirke, mens man ikke bor i Danmark.

Folkekirkemedlem ved indrejse – hvad med "hjemkirken"?

Det omvendte anser jeg i øvrigt også for nødvendig: At en person med relation til en evangelisk-luthersk kirke i udlandet, kan indmelde sig i den evangelisk-lutherske kirke dér, uden at miste sit medlemskab af folkekirken.

Spørgsmål: Er der nogen som helst, som har noget som helst udbytte af, at en person, som efter gældende ret slutter sig til et trossamfund uden for folkekirken

ved at melde sig ind i eller lade sig genoptage i en evangelisk-luthersk kirke i hjemlandet, ikke kan bevare sit medlemskab af folkekirken i Danmark, hvor han bor? Efter min bedste overbevisning er svaret nej. Og der er heller ikke noget krav om, at man udtræder af hjemkirken, når man ved indrejse bliver medlem af folkekirken.

Hvad er problemet? Eksempel:

Günther er døbt ind i den evangelisk-lutherske landskirke i Sachsen. Af forskellige grunde har han meldt sig ud. I Danmark bliver han medlem af folkekirken, idet han er døbt i et evangelisk-luthersk trossamfund, og efter en tid i Danmark, muligvis under indtryk af den rummelige folkekirke, når han frem til den konklusion, at udmeldelsen i sin tid var en fejl. Derpå skriver han til præsten i sin fødeby, at han gerne vil stå som medlem igen. Ifølge medlemskabsloven har han nu forladt folkekirken.

⁶ Medlemskabsbekendtgørelsen, § 7 Stk. 1.

Genindrejste og medlemmer i udlandet

Jeg vil vende tilbage til de historiske uklarheder. En anden historisk uklarhed har sin rod i, at Kirkeministeriet har ændret sin forståelse af, hvilken betydning folkekirkemedlemskabet har for personer, som ikke længere har bopæl her i landet, selv om der ikke er blevet ændret i bestemmelserne i medlemskabsloven. Tidligere var det Kirkeministeriets holdning, at medlemskabet til folkekirken gjaldt, når medlemmet havde bopæl i Danmark og ophørte, når medlemmet udrejste⁷. Nu er det tydeligt i medlemskabsbekendtgørelsen, at man kan være medlem, mens man bor i udlandet, og at man aktivt skal melde sig ud af folkekirken, hvis medlemskabet skal bringes til ophør⁸.

Denne holdningsændring har i CPR-systemet bevirket, at nogle udrejste er registreret som medlemmer, mens andre er registreret som værende "udenfor folkekirken". Det er i praksis noget rod, som der ikke synes den store opmærksomhed omkring blandt hverken medarbejdere i borgerservice eller på kirkekontorer. Det er et problem, idet det altid har været forudsat, at medlemsforholdet blev genetableret, såfremt personen indrejste igen. Denne genetablering af medlemskabet er imidlertid ikke registreret i alle tilfælde.

Dette afstedkommer en del arbejde i folkekirken, idet der forud for rettelse af de registrerede medlemskabsforhold i CPR skal foretages en høring af pågældende. Det er typisk nødvendigt, når en af folkekirkens kirkebogsførere skal foretage en registrering for vedkommende eller udstede en attest.

Problemstillingen gælder både personer, som er genindrejst og personer, som er blevet i udlandet. Skulle registreringen af ikke-medlemskabet i CPR blive udgangspunkt for sagsbehandlingen, vil de ikke kunne vies i folkekirken, der kan opstå problemer med at blive begravet i folkekirken, og ovenpå begravelsen vil kirkegårdstaksterne være dem, der gælder for ikke-medlemmer.

Hvad er problemet? Eksempel:

Ellen er i 1968 udrejst fra Lejre til Østrig sammen med sine forældre. 1970 satte Lejre folkeregister hendes medlemskab til "Udenfor folkekirken". Som i alle andres liv har Ellens liv haft sine op- og nedture.

I 2014 ramte kærligheden hende igen. Hun og hendes Hubert ville gerne giftes "hjemme" i Herslev Kirke i 2016. Det kunne ikke lade sig gøre, idet Alois ikke var og Ellen ikke stod som medlem af folkekirken. Da folkekirkens vielsesbemyndigelse alene gælder medlemmer, mente man på kirkekontoret ikke, at en sådan vielse kunne foretages.

Juraen og virkeligheden

Jeg har tidligere givet udtryk for, at jura og teologi må stå i et samspil, når det gælder lovgivning om medlemskab i en kirke. Jeg vil hævde, at juraen også må hænge sammen med virkeligheden. Hvis lovgivning ikke hænger sammen med virkeligheden, er det i sandhed ildevarslende.

Den folkekirkelige medlemskabslovgivning er, på trods af, at den er ændret og ajourført løbende, blevet til i en verden, hvor antallet af flytninger hen over grænser var ubetydeligt. Jeg formoder, at det er derfor, at lovgivningen har svært ved at følge med den verden, som dens medlemmer rejser og flytter rundt i, og hvor

⁷ Roesen: Kirkeret, 1976, side 243

⁸ Medlemskabsbekendtgørelse, § 6 Stk. 2.

man ønsker at føre et aktivt liv i det samfund, som man nu bor i. For mange indbefatter det også et aktivt kirkeliv. Så naturligvis har danskere, og også folkekirkemedlemmer, tilsluttet sig "et andet trossamfund".

Imidlertid kender jeg ikke til sager, hvor folkekirkemedlemmer i praksis er blevet "smidt ud" af folkekirken, fordi de har tilsluttet sig en kirke i udlandet. Heldigvis! Imidlertid kan denne praktiske og lemfældige tolkning af medlemskabslovgivning godt ligne, at man bevidst og systematisk ser bort fra netop lovgivningen. Og at de problemer, som medlemskabslovgivningens møde med globaliseringen forårsager, i praksis kun er til at leve med, fordi lovgivningen bliver ignoreret.

Samlet set er det min vurdering, at de dele af medlemskabslovgivningen, som behandler internationale problemstillinger og udenlandske kirker, trænger til et hovedeftersyn. Så må hovedeftersynet vise, om det stadig giver mening at lappe, eller om vi må have en ny.